

KENTLEŞME DİNAMİKLERİNE CİTTASLOW KENTLER ÜZERİNDEN BAKMAK: TÜRKİYE'DEKİ CİTTASLOW ŞEHİRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

Şule Yüksel Özmen²

Özgül Birsen³

Haluk Birsen⁴

ÖZET

Sakin şehirler bugün 24 ülkede 147 kentin üye olduğu bir yerel yaşam ve yerel kalkınma hareketini ifade etmektedir. Türkiye'nin ilk sakin şehri Seferihisar bu ağa 2009 yılında girmiştir. Günümüzde kentleşme konusu birçok dinamik çerçevesinde irdelenmektedir. Türkiye'de son 5 yıllık süreç içinde bu dinamiklere cittaslow adıyla anılan yavaş şehir ya da sakin kent kavramıyla açıklanan yeni bir unsur eklenmiştir. Yavaş şehir kriterlerinin hangi nitelikleri bu şehirlerde ön plana çıkmakta, kent ve yaşam kalitesini artırmak amaçlı ne gibi faaliyetlerde bulunulmakta olduğu bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu sorulara yanıt aranırken konu çevre iletişimi ve siyasal iletişim bağlamında incelenmiştir. TÜBİTAK SOBAG tarafından desteklenen 113K624 nolu proje çerçevesinde yapılan bu çalışmada bu şehirlerin yerel aktörleriyle (belediye başkanları, STK ve Cittaslow temsilcileri) yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Yavaş şehirler, Cittaslow, sürdürülebilir kent, kentleşme, sakin kent.*

LOOKING URBANIZATION DYNAMICS OVER CİTTASLOW CITIES: A RESEARCH ON TURKISH CİTTASLOW CITIES

ABSTRACT

There are 147 Cittaslow cities in 24 countries in the World. Cittaslow refers to local life and local development act. The first Cittaslow city of Turkey Seferihisar was accepted this network in 2009. Today, urbanization is discussed in many dynamic framework. In last 5

¹ Bu çalışma TÜBİTAK SOBAG Araştırma Projeleri kapsamında desteklenen 113K624 nolu proje çerçevesinde yapılmıştır.

² Doç. Dr. Karadeniz Teknik Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Trabzon, Türkiye, suleyozturk@gmail.com

³ Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye, obirsen@anadolu.edu.tr

⁴ Doç. Dr. Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir, Türkiye, hbirsen@anadolu.edu.tr

years a new element cittaslow added to urbanization discussion in Turkey. The aim of tis study are answering Which qualities of Cittaslow criterias are standing out in Turkish cittaslow cities and what kind of activities are doing by municipalities to increase life quality questions. These questions were answered from environmental and political communication point of view. This study was done as a part of TUBITAK SOBAG supported project No: 113K624. In this study semi structured interwievs were done local actors of Cittaslow cities such as mayors, NGO and cittaslow represantors.

Key Words: *Slow cities, cittaslow, sustainable cities, urbanization,*

GİRİŞ

Bu çalışmada küreselleşme sonucunda kültürün tek tipleşmesi ve yerel farklılıkların tek tek ortadan kalmasına tepki olarak ortaya çıkmış olan yavaş yemek hareketi sonrasında kendini gösteren yavaş hareketinin bir parçası olan yavaş şehir kavramının sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle yavaş hareketinin niteliği ardından yavaş şehir kavramı ayrıntılarıyla ele alınmıştır.

YAVAŞ HAREKETİ

Küreselleşmenin olumsuz etkileri özellikle kültürel alanda görülmektedir. Küreselleşme ile tek boyutlu bir kültürel yaşam yaratılmış, tüm yerel farklılıkların giderek ortadan kalktığı bir ortam söz konusu olmuştur. Kılık kıyafetten yemek alışkanlıklarına, sinemadan müziğe kadar tek boyutlu bir yaşam biçimi giderek görülmektedir. Küreselleşmenin neden olduğu bu değişimler Yavaş Hareketi olarak alternatif bir hareketin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küreselleşmenin olumsuz etkilerine karşı olan Yavaş Hareketi (Slow Movement); hızlı, modern hayatı eleştiren ve hayatın birçok alanında hız ve modern tüketim kalıplarını dönüştürecek bir kültürel değişimi savunan toplumsal bir harekettir (Sezgin ve Ünüvar, 2011, s.107). 1986 yılında Carlo Petrini tarafından ortaya atılan, yerel yiyecek ve yerel kültürü korumayı amaç edinen Yavaş Yemek (Slow Food) hareketi Yavaş Hareketinin (Slow Movement) temelini oluşturmaktadır.

Yavaş Hareketi, küreselleşmenin olumsuz etkilerinin altını çizen, dünyanın her bölgesinin yerel kültürünü korumasını ve sahip çıkmasını savunan bir harekettir. Yavaş Hareketi; hıza karşı bir reaksiyon olmakla birlikte saate bakmaktan ve sürekli aceleden kaçınmak, yaşam kalitesini yükseltmek ve zamanın hızını kesmek amacıyla ortaya çıkan hareketleri kapsamaktadır (Caffyn, 2007, s.3-10). Doğal olarak yavaşlık küreselleşme karşıtı hareketle ortak amaçlar içermektedir. Honore (Honore, 2008, s.17) yavaşlık eylemcilerinin amacının kapitalist sistemi devirmek olmadığını, kapitalizme insancıl bir yön katmaya çalışmak olduğunu vurgulamaktadır: “ Her iki tarafından destekçileri turbo-kapitalizm, hem gezegenimiz hem de üzerinde yaşayan insanlar için tek yönlü bir bilet sağladığına inanıyor. Daha makul bir hızda tükettiğimiz, ürettiğimiz ve çalıştığımız zaman daha iyi yaşayabileceğimizi savunuyorlar.” Honore'ye göre yavaşlık hareketi, sadece bir ekonomik reform olmaktan öte derin ve geniş bir harekettir.

Yavaş hareketinin çıkış noktasının yavaş yemek akımı oluşturmaktadır. Yavaş yemek hareketi, Carlo Petrini tarafından yiyecek ve şarap kültürünün geliştirilmesine, tanıtılmasına önem veren uluslararası bir organizasyondur. Yavaş yemek dünya genelinde gıda ve tarım

bio-çeşitliliği savunur. Lezzetlerin standartlaşmasına karşıdır. Tüketicinin bilinçlenme gereksinmesini destekler. Gıda ve gastronomik geleneklerin bağlı olduğu kültürel kimliklerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasına çalışır (Yurtseven, Kaya ve Harman, 2010, s.19). Yavaş yemek akımıyla başlayan yavaş hareketi her alana uyarlanmaya başlamıştır. Yavaş şehir, yavaş turizm, yavaş seyahat, yavaş işletmecilik, yavaş medya, yavaş moda, yavaş ebeveynlik gibi kavramların ortaya çıkmıştır.

YAVAŞ ŞEHİR

Doğaya, tarihe, kültüre, meraklı insanları, kafe, atölye, meydan, restoran ve bozulmamış manzaraları, tadına varabilecekleri gerçek ürünleri ve kendine özgü gelenekleri olan, insanların, mevsimlerin yavaş seyrine fark edebileceği yerlere yavaş şehir denmektedir. Cittaslow hareketi 1999 yılında Greve in Chianti'nin eski belediye başkanı Paolo Saturnini tarafından kurulmuştur. Saturnini yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kentlerin kendilerini değerlendirmelerini ve farklı bir kalkınma modeli ortaya koymaları fikrini ulusal boyuta taşımıştır (Sezgin ve Ünüvar, 2011, s.141). Bugün yavaş şehir, 25 ülkede 166 üyeye sahip yavaş şehir ağı, küreselleşmenin şehirlerin dokusu, sakinleri ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için yavaş yemek hareketinden ortaya çıkmış bir "Kentler Birliği" projesidir (Mayer ve Knox, 2006, s.5-8).

Küreselleşmenin yarattığı homojen mekânlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliği ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasaba ve şehirlerin katıldığı bir birliktir Yavaş şehir, şehirlerin hangi alanlarda önemli ve özel olduklarını düşünmelerini ve bu özelliklerini korumak için strateji geliştirmeleridir. Şehrin dokusu, rengi, müziği ve hikâyesinin uyum içinde, şehir sakinleri ve şehri ziyaret edenlerin zevk alabilecekleri bir hızda yaşanmasıdır. Yerel zanaat, tat ve sanatı, sadece önceki kuşaklardan hatırlayabildiği kavramlar olmaktan çıkarmak için bunları çocuklar ve misafirler ile paylaşmaktır.

Yavaş şehir birliğine üye olan yerleşimlerde çevreye ve insana zararlı olmayan temiz ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilmektedir. Yavaş şehir kavramı, şehirlerin geleceklerini güvence altına alabilmelerine olanak sağlamış ve yerel yönetimler için bir yol haritası olmuştur. Yavaş şehir kavramı çarpık yapılaşmaya, küreselleşme ve para kazanma adına şehrin bütün değerlerinin hiçe sayılmasına, hızlı ve modern yaşama adına bireyin kendi gelenek, göreneklerine ve toplumun diğer bireylerinden giderek uzaklaşmasına karşı olan bir kavramdır. (Coşar, 2013, s.17).

YAVAŞ ŞEHİR KRİTERLERİ⁵

Yavaş şehir hareketinin en belirgin özelliği, yerel kimliğin yeniden canlandırılmasıdır. Bu doğrultuda sakin şehir, hangi ülkede uygulanacak olursa olsun, katılacak şehirler için uyulması gereken bazı temel kurallar bulunmaktadır. Bunlar genel başlıklar halinde aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Coşar, 2013, s.12):

⁵ Sonunda yıldız (*) olan kriterler zorunlu olan kriterlerdir.

- İyileştirme ve geri dönüşüm teknikleri başta olmak üzere, belli bir çevre politikası izleyerek bölgenin karakteristik özelliğinin ve kentsel dokusunun düzeltilmesi ve geliştirilmesi,
- Bölgede uygun bir altyapı politikasının oluşturulması,
- Çevrenin ve kentsel dokunun kalitesini geliştirme amacıyla teknolojinin kullanılması,
- Çevreye duyarlı doğal teknikler ile üretilen gıdanın teşvik edilmesi, gerekli durumlarda zor şartlarda üretilen tipik ürünlerin korunması ve geliştirilmesi için gereken tesislerin kurulması,
- Üretici ile tüketiciyi buluşturacak olay ve mekânların planlanarak kültürel ve geleneksel üretimin desteklenmesi ve korunması,
- Herhangi bir önyargıya yol açabilecek fiziksel ve kültürel engellerin ortadan kaldırılması, toplumda gerçek iletişimin sağlanması için konukseverliğin teşviki ve şehir kaynaklarının doğru kullanımı,
- Yalnızca görevlilerin değil, bütün yurttaşların yavaş şehir içerisinde yaşama bilincine kavuşturulması ve özellikle gençlere bu bilincin aşılması.

Yavaş şehir kriterleri çevre politikaları, altyapı politikaları, Kentsel Kalite için Teknoloji ve Tesisler, yerel üretimin korunması, konukseverlik ve bilinçlendirme başlıklarında toplanmıştır. Bu başlıkların ayrıntılandırılmış hali aşağıdadır (Doğutürk, 2010, s.27):

Çevre Politikaları

1. Hava, su ve toprak kalitesinin yasalar tarafından belirlenmiş düzeylere getirilmesi
2. Kentsel hurda ve özel atıkları da içeren atıkların farklılaştırılarak dağıtılmasının planlanması
3. Endüstriyel ve evsel atıkların sağlıklı olarak toplanması
4. Kentin kanalizasyon sistemine ait bir arıtma tesisinin varlığı
5. Belediye tarafından belirlenmiş, özellikle alternatif enerji kaynaklarının (yenilenebilir kaynaklar, yeşil hidrojen, küçük hidroelektrik güç tesisi) kullanımına yönelik bir enerji koruma planı*
6. Tarımda GDO'lu ürün kullanımının yasaklanması*
7. Ticari tabela ve trafik işaretlerine yönelik belediye tarafından düzenlenmiş planlar
8. Elektromanyetik kirliliği önleyici sistemler
9. Gürültü kirliliğini kontrol ve azaltmaya yönelik program
10. Işık kirliliğini kontrole yönelik sistem ve programlar*
11. Çevre yönetimi için çeşitli sistemlere uyumluluk (EMAS, ECOLABEL, ISO 9001, ISO 14000, SA 8000, Agenda 21 projeleri)*

Altyapı Politikaları

1. Tarihi merkezlerin veya kültürel önemi olan bölgelerin geliştirilmesi ve yeniden dikkat çekici hale getirilmesi
2. Güvenli ulaşım ve trafik düzenlemeleri
3. Okulları ve kamu binalarını bağlayan bisiklet yolları yapımı
4. Engelliler için engel teşkil eden mimari öğelerin (yüksek kaldırımlar, düzensiz yerleştirilmiş kent mobilyaları, tabelalar vb.) kaldırılması, kamusal alanlarda engelliler için erişilebilirliğin sağlanması*
5. Özel araç kullanımını azaltma ve toplu taşımayı teşvik etmeye yönelik planlar hazırlama, yayalaştırmayı teşvik için trafikle entegrasyonu sağlama*
6. Aile hayatını ve yerel aktiviteleri teşvik (rekreasyon ve sportif faaliyetlerle okul ve aile arasında bağlar kurma, yaşlılar ve kronik hastalar için sosyal merkezler kurma, uygun çalışma saatleri ayarlanması, umumi tuvaletler vs.)*
7. Medikal yardım merkezi
8. Kaliteli yeşil alanlar ve hizmet sahaları (kaynaştırıcı yeşil alanlar, oyun parkları vs.)
9. Doğal ürünlerin satış ve dağıtımını için ticari merkez kurumu
10. Sorunlu yurttaşlara yardım amacıyla mağaza sahipleriyle anlaşma
11. Sorunlu kentsel bölgelerin yeniden tanımlanarak kente geri kazandırılması
12. Kentsel kalkınma ve gelişme programı*
13. Yavaş şehir tanıtım vitrinleri hazırlanması*

Kentsel Kalite için Teknoloji ve Tesisler

1. Biyomimarlık için tanıtım ve gerekli personelin eğitiminin sağlanması*
2. Kentin fiber optik kablolar ve kablosuz sistemlerle donatılması
3. Elektromanyetik alanların izlenmesi için gerekli sistemlerin kurulması
4. Çevre ve peyzaja uyumlu atık toplayıcılarının sağlanması ve atık toplama işleminin belli bir düzene oturtulması
5. Kamusal ve özel alanların bitkilendirilmesinin teşviki, özellikle de yerel bitkilerin kullanımı
6. Yurttaşlara hizmet sağlamak için gerekli programlar (internet tabanlı bir hizmet anlayışının yerleştirilip teşvik edilmesi)
7. Özellikle gürültülü bölgelerde gürültünün kontrolünün sağlanması
8. Renk kullanımına ilişkin düzenlemeler
9. "Telework" (evden çalışma) tanıtımı ve teşviki

Yerel Üretimin Korunması

1. Organik tarımın geliştirilmesi için planlar*
2. Esnafın ürettiği ürünlerin, sanat eserlerinin, nesnelerin kalitesinin sertifikasyonu*
3. Yok olmaya yüz tutmuş sanatların korunmasına yönelik planlar*
4. Kaybolma tehlikesi taşıyan çalışma yöntemleri ve mesleklerin korunması
5. Restoran, okul kantini, kafeterya vb yerlerde yerel organik malzemelerin kullanılması ve geleneklerin korunması*
6. Slow Food ile işbirliği yapılarak okullarda lezzet ve beslenme eğitimlerinin verilmesi*
7. Slow Food Presidia bünyesindeki ürünlerin ve gastronomik faaliyetlerin desteklenmesi*
8. Bölgeye ait tipik ürünlerin sayımı ve bunların pazarlanmasının teşviki (yerel pazarların kurulması ve uygun alanların tahsisi)*
9. Kentteki ağaçların sayımı, büyük veya anıt ağaçların korunması*
10. Yerel kültürel faaliyetlerin destek ve korunması*
11. Geleneksel yöntemlerle yetiştirilmiş yerel bitki türlerinin bulunduğu kent içi ve okul bahçeleri tasarlanması

Konukseverlik

1. Turist bilgilendirmeye ve konukseverliği arttırmaya yönelik eğitimler *
2. Tarihi merkezlerde uluslararası işaretlemeler kullanılarak turist güzergâhları oluşturulması*
3. Zamanlı etkinliklerle uyumlu olacak şekilde ziyaretçilerin kente ve bilgilendirme hizmetlerine ulaşımını kolaylaştıracak plan ve politikaların uygulanması (otopark, kamusal alanlar için esnek/uzatılmış çalışma saatleri vs.)
4. “Yavaş” güzergâhların hazırlanması (broşürler, web siteleri, çeşitli tanıtımlar)
5. Turist rehberleri ve mağaza sahiplerinin fiyatlar hakkında şeffaf davranma konusunda bilgilendirme

Bilinçlendirme

1. Yavaş şehir olma hakkında yurttaşlara gerekli bilgiyi sağlamak için kampanyalar yürütülmesi *
2. Kentsel dokuyu “yavaşlık” felsefesi içine katarak eğitim amaçlı bahçeler, parklar, kitaplıklar vb mekânlar düzenlemek *
3. Yavaş şehir ve Yavaş Yemek etkinlikleri düzenlemeye yönelik programlar *

Olağanüstü gereklilikler başlığıyla sekizinci kriter olarak adlandıracağımız 3 kriter daha eklenmiştir:

- Yavaş şehir’in başlattığı “eylem/kimlik” kampanyasına zorunlu katılım
- Slow Food Presidia’nın desteklenmesi ve yaygınlaştırılması

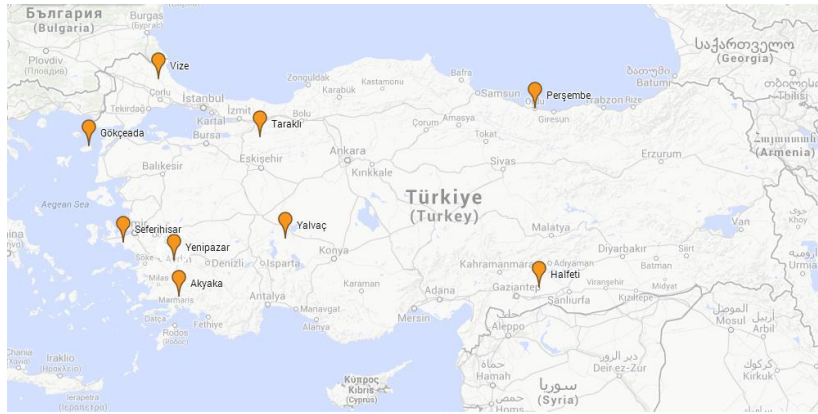
- Üye kentler Cittaslow tescilli markasını başlıklarına eklemeli, web sitelerinde “yavaşlık” felsefesine ait içerikleri koymaktır.

Şekil 1. Cittaslow Logosu

TÜRKİYE'DE YAVAŞ ŞEHİRLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

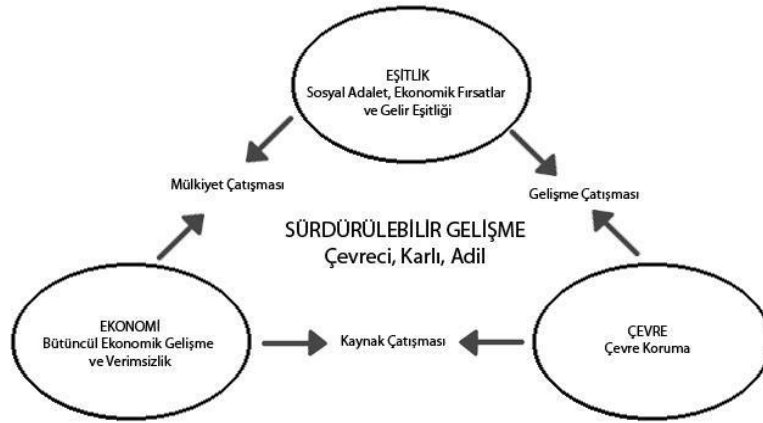
Türkiye’de Cittaslow ağına dahil olmuş 9 tane şehir bulunmaktadır. Resim 1’de de görüldüğü gibi bu şehirler, İzmir Seferihisar, Aydın Yenipazar, Muğla Akyaka, Isparta Yalvaç, Sakarya Taraklı, Çanakkale Gökçeada, Kırklareli Vize, Ordu Perşembe, Şanlıurfa Halfeti’dir. 2015 yılı itibariyle bu kentlere Artvin Şavşat’ta dahil edilmiştir.

Şekil 2. Türkiye’deki Yavaş şehirlerin Coğrafi Konumları
(Kaynak: www.cittaslowturkiye.com)

Yavaş şehir akımı sürdürülebilir kent gelişimi için alternatif bir yaklaşım sunmaktadır. Bu akım günlük hayatı etkileyen küreselleşme, tek tipleştirme, standardizasyon ve kurumsallaşmanın olumsuz etkilerine cevap vermektedir. Ortak kentler yerel değerlerine ve varlıklarına odaklanmaktadır. Yerel küçük çaplı üreticileri, tüccarları, çiftçileri ve ailelerin sahip olduğu perakendeleri desteklemektedir (Sezgin ve Ünüvar, 2011, s.146). Sakin şehir hareketi sürdürülebilirliğe dayandırılır ve çevre, ekonomi ve eşitlik arasındaki ilişki üzerinde durulur; bu model 3-e modeli (Environment, Economy and Equity) olarak da bilinir (Knox ve Mayer, 2009, s.42). 3-e modeli ilk olarak Campbell (Campbell, 1996) tarafından ortaya atılmıştır. Sakin şehir kriterleri sürdürülebilirliğin 3-e modeli ile ilişkilendirilmektedir. “Çevre” hava kalitesi kontrolü, atık yönetimi, ışık kirliliği kontrolü, alternatif enerji kaynağı çevre değerlerini korumayı hedeflemektedir. Kriterlerin bazıları da yerel üretim ve tüketim açısından

“ekonomik büyüme” ile ilgilidir. Örneğin; sakin şehir hareketi özgün yerel ürünlerin ve kültürel etkinliklerin korunmasını, şehrin ilginç ve prestijli yerlerinde yerel pazarların ve organik tarımın geliştirilmesini önermektedir. Bunun yanında yerel gastronomik geleneği arttırmak için planlamayı ve yerel bölgedeki el sanatları ve üretim girişimlerinin teşvik edilmesini önerir. “Eşitlik” ilişkisi doğrudan kriterler listesinde yer almamaktadır. Ancak yerel ürünlere odaklanması ve ekonomik fırsatlarla sonuçlandırılmasından dolayı olarak kriterleri kapsamaktadır. Yerel ürünlere odaklanma sakin şehirleri sürdürülebilirlik tanımlarından ayırmaktadır (Ekincek, 2014, s.8).

Şekil 3. 3-E modeli

Sürdürülebilirliğin gündemi genellikle kaynak kullanımı ve tüketimi konularına odaklanırken; yavaş yemek ve sakin şehir yerel ekonominin araçları olarak yerel ürünleri, sosyal ve kültürel farklılıkları, sürdürülebilirliğin kaynak ve çevre kalitesi ile ilgili kısımlarını kullanmaktadır (Mayer ve Knox, 2006, s.27).

Bu modelin yanında önemli bir unsur da katılım olarak dikkati çekmektedir. Farklı bir kent vizyonu içeren bu durum şehir sakinlerinin kentlerinden gurur duymalarını, bir aidiyetlik duygusu ile o şehir insanı kimliğini taşımasını içermektedir. Bu farklı kent vizyonu da insanların buluşabileceği kamu alanları, paylaşım yapılacak hoş yerleri içermektedir. Şehir düzenlemeleri de buna göre yapılmaktadır (Sugranye ve Mathivet, 2010, s.312).

Yavaş şehirler sürdürülebilir kentler için en ideal kentlerdir. Bu şehirlerde sürdürülebilirliğin tam anlamıyla yaşandığı şehirlerdir. Yavaş şehir sürdürülebilirliğinde çevre, kültürel çevreye yakındır ve sürdürülebilirlikle de yakından ilgilidir. Sürdürülebilir kentler içerisinde hem yeşil hem de ekosistem anlayışını destekleyen en uygun yerlerdir yavaş şehirler (Sezgin ve Ünüvar, 2011, s.27).

Şehrin gürültülü ve hızlı atmosferinden kaçıp kır yaşantısına yönelik taleplerin artması şehir planlamacılarının da 20. Yüzyılın ardından bu yönde hareket etmesine neden oldu. Çevreyle uyumlu şehrin dinamizmine kırların ağır havasını karşılayan banliyöler üzerinde yapılmaya başlanmıştır (Honore, 2008, s.95). Sürdürülebilirlik anlayışına oturan bu yeni şehircilik anlayışı, aynen yavaş hareketi gibi geçmişin gölgesine gizlenmeyi değil; aksine en iyi teknolojiyi kullanarak, eski de olsa yeni de olsa en iyi tasarımı kullanarak şehir yaşamını daha iyi yapmak, bir anlamda daha yavaş yapmak üzerine kurulmuştur (Honore, 2008, s.111-112).

ARAŞTIRMA MODELİ

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden katılımcı gözlem ve derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. 2014-2015 tarihleri arasında Seferihisar'ı (İzmir), Gökçeada (Çanakkale), Akyaka (Muğla), Yenipazar (Aydın) ve Taraklı (Sakarya). 3 kentin üyeliği kabul aşamasına gelmiş: Yalvaç (Isparta), Vize (Kırklareli), Perşembe (Ordu) ve Halfeti (Şanlıurfa) şehirlerine saha çalışması için ziyaretler yapılmıştır. Bu ziyaretler sırasında video, fotoğraf çekimi ve derinlemesine görüşmeler ile veriler toplanmıştır. Çalışmanın amacı kentleşme dinamiklerinin sakin şehirlerde nasıl uygulandığını kentin yerel kimliklerini ne şekilde ortaya koymaktır. Bu çerçevede katılımcı günlükleri, görüşmeler ve görsel kayıtlardan betimsel analizle kentleşme dinamiklerine ilişkin saptamalar örneklerle açıklanmıştır. Wolcott (Wolcott, 1994, s.72) veri analizinde üç yol önermektedir. Birinci yol, toplanan verinin özgün (orijinal) formuna mümkün olduğu kadar sadık kalarak ve gerektiğinde araştırmaya katılan bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntı yaparak betimsel bir yaklaşımla verileri okuyucuya sunmaktır. İkinci yol ise, birinci yaklaşımı da içeren bir biçimde, bazı neden-sonuç ve açıklayıcı sonuçlara ulaşmak amacıyla "sistemik analiz" yapmaktır. Üçüncü yaklaşım ise araştırmacı, birinci ve ikinci yaklaşımı temel alır ve buna ek olarak, veri analizi sürecine kendi yorumlarını da dahil eder. Bu çalışmada Wolcott tarafından tanımlanan üçüncü yaklaşım benimsenmiştir. Bu çerçevede de "ne" sorusuna cevap veren betimsel yaklaşımla çalışma gerçekleştirilmiştir. Altınışik vd. (Altınışik vd., 2010, s.322) betimsel analizin 4 boyutta yapılacağını belirtmişlerdir. Bunlar;

1. Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma
2. Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi
3. Bulguların tanımlanması
4. Bulguların yorumlanmasıdır.

Bu çalışmada da cittaslow (sakin şehir) kriterleri göz önünde tutularak bir çerçeve oluşturulmuştur. Toplanan veriler ışığında dokuz tema altında toplanmıştır. Dokuz tema altında toplanan veriler işlenerek ve her temaya uygun örneklerle yorumlanmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Kentler, insanın yaşamını sürdürdüğü ve temel ihtiyaçlarını sağladığı coğrafi mekân olarak tanımlanabilir. Günümüzde kent sadece insanın yaşamını sürdürdüğü ve fiziki olarak kaldığı yer değildir. Bir yaşam biçimini de anlatmaktadır. Wirth (Wirth, 2002, s.80-81), kentleşmenin salt fiziksel olarak değerlendirilmeyeceğini kişilerin yaşam biçiminin niteliğindeki değişimlerde olduğunu vurgular. Sakin şehirlerde yaşanabilir bir kent modeli sunmasıyla kentleşmenin en temel dinamiği olan yaşam biçimine gönderme yapmaktadır. Bu çalışmada sakin şehirlerdeki kentleşme dinamiklerini, sakin şehirlerde uyulması gereken kurallar çerçevesinde ortaya konmuştur.

Sakin şehir hareketinin en belirgin özelliği, yerel kimliğin yeniden canlandırılmasıdır. Her ne kadar uluslararası bir organizasyon olsa da Cittaslow Birliği kentlerin yerel kimliklerin korunmasına hizmet eden bir oluşumdur. Bu çerçevede Türkiye'deki cittaslow şehirlerde cittaslow kriterleri doğrultusunda kentleşme dinamikleri çerçevesinde neler yapıldığı başlıklar halinde açıklanmıştır.

1.Sakin şehir hareketinin ortak logosunun kullanılması: Bugün baktığımızda, yavaş şehir üyesi şehirlerin aldıkları logoyu tanıtım ve pazarlama amaçlı olarak kullanmaktadır. Yavaşlığın simgesi olan salyangoz işareti yavaş şehirlerde logo olarak kullanılmaktadır. “Müslüman mahallesinde salyangoz satmak” gibi deyimde sahip olan kültürde salyangoz gibi bir hayvanın logo olarak kullanılması halkın yavaş şehir unsuruna biraz mesafeli yaklaşıma neden olduğu proje çerçevesinde görüşülen Seferihisar Belediye Başkanı Tunç Soyer tarafından vurgulanmıştır. Buna karşın Seferihisar’dan giden postalarda cittaslow logosunun kullanılması Seferihisar Belediyesi ve PTT ile yapılan protokolle sağlanmıştır. Tüm belediye binalarının girişinde cittaslow logosu ve kentin cittaslow üyesi olduğuna dair panolar yer almaktadır. Perşembe Belediyesi konuklarına verdikleri çay ikramlarında cittaslow logolu ambalaja sahip küp şekerler vermektedir.

2.Kentlerin hizmet paydaşı olarak kamu ya da özel kuruluşlara destek sağlanması ve işbirliğine yönelik çalışmalar: Yerel yönetimlerin ve işletmelerin yavaş şehir kriterlerine uygun projeler gerçekleştirmesi ve bu projelerin desteklenmesi. Bu doğrultuda kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği çerçevesinde çalışıldığı görülmektedir. Taraklı’da TOKİ tarafından yapılacak konutların Taraklı’nın mimarisine uygun inşa edilmesi için görüşmeler yapılmış ve şehrin genel mimari özelliklerini bozmayacak şekilde binaların gerek dış cephesi gerekse kat yüksekliği belirlenmiş ve uzlaşma sağlanmıştır. Her zaman aynı şekilde başarı kazanılması söz konusu olmamaktadır. Seferihisar’da şehir içi trafiğin düzenlenmesi için bir üniversite ile işbirliği içine girilmiş, gürültü ve egzoz kirliliğinin en aza indirecek ve trafiği rahatlatacak çözüm geliştirilmiştir. Fakat bu proje kaymakamlık ve idare tarafından onaylanmadığı için rafa kalkmak zorunda kalmıştır.

3. Şehrin sakinliğini bozacak ses ve görüntü kirliliğinin önüne geçilmesi: Araç trafiği ve klakson ve alarmin kontrol altına alınması, bunun için elektrik ile çalışan taşıt ya da bisiklet kullanımının teşvik edilmesi bu yöndeki çalışmalardandır. Bunun için belediyelerin bisiklet ve yürüyüş parkurları belirlemeleri gereklidir. Bu yönde belediyelerin çalışmaları mevcut fakat gündelik hayata yansıyan bir oluşum gözlemlenmemiştir. Denize veya göle kıyısı olan kentlerde turistik amaçla yapılan gezilerde tur teknelerinin müzik yayınlarının kontrol edilmesi de bu çerçevede ele alınması gereken konulardan fakat özellikle Halfeti ve Akyaka’da buna çözüm bulunmadığı görülmüştür. Turistik bir bölgede yer alması itibarıyla Akyaka’da çevre turizm beldelerinde olduğu gibi barlarda sabaha kadar süren müzik yayını yoktur ve geceleri şehrin sakinliği sağlanmıştır. Binaların üzerindeki televizyon antenleri, reklam panoları ve neon ışıklı reklamların kaldırılması gibi hizmetler belediyeler tarafından yapılmaktadır, fakat gözlemlerimiz bunun çok uygulanmadığı göstermiştir. Tabelaaların bir standarda kavuşmadığını ve görüntü kirliliği yapmaktadır.

4.Şehrin tarihi yapısını koruyacak şekilde altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi: Şehir merkezlerindeki otopark alanlarının kentsel peyzaj alanı olarak değerlendirilmesi, restorasyon çalışmaları ile tarihi yapıların korunması. Seferihisar’da Sığacık Kaleiçi restore edilerek korunması sağlanmış. Taraklı’da ise şehrin tüm dokusunu oluşturan tarihi evler restore edilmektedir. Ayrıca Taraklı’da TOKİ tarafından yapılması planlanan konutlar, TOKİ ile yapılan görüşmeler sonucunda Taraklı mimarisini bozmayacak şekilde az katlı ve dış cephe giydirmeleri de tarihsel dokuya uygun şekilde gerçekleşmiştir. Akyaka’da ise Nail Çakıran mimarisi olarak adlandırılan ahşap saçak ve pervazlardan oluşan kente kendine has doku kazandıran mimari stili bir zorunluluk olarak tüm kente uygulanmaktadır. Bu mimari stil dışında başka mimari tarza rastlanmamaktadır.

5.Çevre ve şehir yapısının kalitesini artıracak ve geliştirecek teknolojinin kullanılması: Şehirlerde kiosk hizmetlerinin verilmesi (e-belediye), çözüm masalarının oluşturulması gibi hizmetlerin verilmesi. Seferihisar Belediyesine ait pazar yerinin üst kapatması güneş panelleri ile yapılmış ve bu panellerden elde edilen elektrik ile belediye binasının elektriği karşılanmaktadır. Seferihisar'da jeotermal enerji kullanılarak sebze ve meyve kurutulması ve bu kurutulmuş meyvelerin satış ve pazarlanması yapılmaktadır. Gerek güneş gerekse jeotermal enerji kullanılarak yenilenebilir enerjilerin kullanılması konusunda girişimler yapılmaktadır. Katı atık depolaması ve ayrıştırılması konusu da belediyelerin temel amaçları arasında olduğu vurgusu yapılmıştır. Yenipazar'da yer alan çevre ilçelerin çöplerini de içeren çöplerin depolama alanı yerine kapasitesi tüm atıkları bertaraf etmeye yetmese bile bir katı atık depolama alanı yapılmıştır. Özel Çevre Koruma (ÖÇK) bölgesi olması dolayısıyla da Akyaka'da Çevre ve Şehircilik bakanlığı tarafından yapılan biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. Taraklı'da yeni yapılacak katı atık depolama gibi altyapı yatırımları bölgede giderek artan tavukçuluk sektörünün oluşturacağı atıklar hesaplanarak yapılmaktadır. Bu gübrelerin nasıl değerlendirileceği üzerine özel sektörler işbirliği içinde projeler geliştirilmektedir.

6.Yayalar için ayrılan alanların genişletilmesi: Şehir merkezlerinin yayalar için daha kullanışlı olacak şekilde yeniden düzenlenmesi. Yenipazar'da geniş kaldırımları ile dikkat çeken sakin şehirlerden biridir. Perşembe ilçesinde bisikletlere özel yollar yapılmıştır. Ayrıca Perşembe ilçesinde üst geçitlerin nerede yapılması konusunda halk oylamasına başvurulmuştur. Genel olarak sakin şehirlere bakıldığında yayalara yönelik pek bir çalışmanın olmadığı gözlenmiştir. Yayalara yönelik olarak Seferihisar'da çocukların yaya geçitlerini kullanmalarını teşvik için, cittaslow logosunda yer alan salyangozun üç boyutlu resimleri yaya geçidinde kullanılmıştır.

7.Tarım ürünlerinde tamamen doğal ve ekolojik yöntemler ile gerçekleştirilmesi: Organik tarımın desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Özellikle Akyaka'da organik tarım konusunda sertifika alıp tarım yapan üreticiler mevcuttur. Yerli tohum kullanımı ve organik ürün yetiştirme konusunda Türkiye'deki yavaş şehirler özel projeler üretmişlerdir. Seferihisar Belediyesinin katkı sağladığı Doğa Derneği, Seferihisar Orhanlı Köyünde bir Doğa Okulu açmıştır. Bu okulda yavaş tarım, zeytinyağı yapımı, kerpiç yapımı gibi doğaya dost kurslar düzenlemektedir. Yenipazar'da solucanlardan organik gübre üreten girişimciliğin desteklenmesi söz konusudur. Yerel pazarların kurulması ve yerel ürünlerin bu pazarlarda satılması. Seferihisar mandalinası için özel kooperatif kurmuştur. Taraklı'nın da enginar yetiştiriciliği, çilek gibi ürünleri dikkat çekmektedir. Seferihisar'da ve Yenipazar'da yerel organik pazarlar kurulmaktadır. Bu şehirlerde üretilen ürünler kadın kooperatifleri aracılığıyla gerek kurulan pazarlarda gerekse internet üzerinden pazarlanmaktadır. Yerel tohum satışının yasak olması nedeniyle tohum takas şenlikleri yapılıp, kaybolmaya yüz tutan tohumlar üreticiler arasında takas edilmekte, bu şekilde yerel tohumların korunması sağlanmaktadır. Yenipazar'da Karatohum Derneği işbirliğiyle yerel fide bahçesi kurulmuş, belediyenin desteğiyle fide yetiştiriciliği yapılmakta, yerel üreticiler yerel fide kullanması konusunda teşvik edilmektedir. Bunun yanı sıra

8.Yerel ürünlerin koruma altına alınması ve bu tür ürünlerin üretiminin artması için her türlü teşvik sağlanması: Tarım dışında yerel ürünlerin de üretilmesi ve desteklenmesi somut olmayan kültürel varlığın sürdürülmesi için önem arz etmektedir. Bu konuda özellikle Yalvaç'ta keçe ustası, at arabası ustası, semerci ustası gibi halihazırda birer ustası bulunan ve kaybolmaya yüz tutan mesleklerin sürdürülmesi ve desteklenmesi söz konusudur. Taraklı'da da ağaç işçiliği özellikle kentin adıyla özdeşleyen tahta tarak, bıçak, kaşık ve süs

malzemelerinin yapımı desteklenmektedir. Kaybolmaya yüz tutan Taraklı bezi Halk Eğitim’de açılan kurslarla desteklenmiştir. Taraklı bezi ve ağaç işçiliği şehirde restore edilerek adeta bir kent belleği müzesi görevi gören Kültür Evi’nde sergilenmekte ve satılmaktadır. Taraklı’da bunun yanı sıra gerek ağaç işçiliği gerekse yöreye özgü diğer ürünlerin satılması özellikle Uhud tatlısının satışı için bölge mimarisine uyum içinde dükkânlar yapılmıştır. Yenipazar’da 8 köşeli Yörük şapkası yapımı konusunda bir usta kalmıştır. Bu ustanın da Yenipazar’ın yerel değerlerini tanıtmaya konusunda düzenlenen fuar ve etkinliklere katılması sağlanarak desteklendiği görülmüştür. Vize’de özellikle yerel yemeklerin korunması konusunda üniversite ve kalkınma ajansı ile işbirliği içinde çalışmalar yapıldığı gözlenmiştir. Bu amaçla tüm halkın katılımını sağlamak için her yıl festival düzenlenmektedir.

9. İnsanların rahatlıkla geleneksel ürünleri, yiyecekleri temin edebilecekleri, bir araya gelebilecekleri alışveriş mekânlarının, toplantı yerlerinin tesis edilmesi: Organik pazarların kurulması ve yöresel yemeklerin sunulduğu restoranların hizmet vermesi. Bu şehirler günümüzde turistler için cazibe merkezi olmuş durumdadırlar. Bu duruma örnek olarak her Pazar günü Seferihisar’da kurulan belediyenin işgaliye bedeli almadan halka tahsis ettiği Seferipazarı örnek gösterilebilir. Zeytin, şarap ve el sanatları gibi yerel ürünlerin bir arada bulunduğu Gökçeada Earth Market bunlardan biridir. Vize’de Trakya Kalkınma Ajansı ile ortak bir proje yürüterek ilçe merkezine yerel ürünlerin pazarlanabileceği bir Pazar yeri inşa etmektedir. Ordu Perşembe’de de kültür sokağı adı altında bir proje hayata geçirilerek yerel ürünlerin hem imal edildiği hem de satıldığı bir sokak yapımı planlanmaktadır. Taraklı şehir merkezi restore edilerek restore edilen binalar yerel kalın ürünlerini sattığı dükkânlar olmuştur. Uhud tatlısı, yöresel reçeller ve Taraklı bezi ve tahtadan yapılmış tarak, bıçak, kaşık, süs eşyaları bu dükkânlarda satılmaktadır.

SONUÇ

Günümüzde kentleşmeye ilişkin çalışmalara bakıldığında artan çevre sorunları ve yerel kimliklerin kaybolması gibi unsurlarla sürdürülebilir kent anlayışına doğru gittiği görülmektedir. Sürdürülebilir kent yapısının olmazsa olmazlarını ise, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi çerçevesinde; yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, su ve hava kalitesinin iyileştirilmesi, biyoçeşitliliğin korunması, somut ve somut olmayan kültürel değerlerin ve mirasın korunması oluşturmaktadır. Bu bağlamda sakin şehir kriterleri ile de paralellik taşımaktadır. Bu çalışmada da Türkiye’deki sakin şehirlerin sürdürülebilirlik çerçevesinde ne tür çalışmalar yaptığı gözlemler ışığında aktarılmıştır. Sürdürülebilir yaşam bir sonraki kuşağa doğal ve kültürel kaynakları sağlıklı ve temiz şekilde aktarmayı içerir, bu bağlamda da kuşaklararası iletişimin önemli unsurlarındandır. Bu bağlamda cittaslow unvanına sahip olması bir şehrin o şehrin çevreye, doğaya, insana, kültüre, kültürel mirasa sahip çıktığının bir göstergesidir. Unutulmaması gereken nokta, cittaslow unvanına sahip olmanın bir sonuç değil bir süreç olduğunun farkına varılmasıdır. Bu bağlamda bir sonraki kuşakla doğru iletişim kurmak, kültür aktarımını yapmak ve kaliteli yaşam için çevreye dost bir hayat sürmek için cittaslow bir yol haritasıdır. Bu bağlamda Türkiye’deki kentlerin bir kısmı ki belediye başkanı seçimlerle değişmemiş olan, şehirlerde sürecin kesintisiz ve belediye imkânları doğrultusunda ilerlediğini ama belediye başkanı değişmiş şehirlerde ise kesintiye uğradığı görülmüştür. Bu da gösteriyor ki cittaslow kriterlerden en önemlisi cittaslow felsefesinin halka benimsetilmesi ve farkındalığıdır. Eğer ki farkındalık artarsa sakin şehir olgusunun bir süreç olduğu ve buna göre bir kent yaşamı organize edilmesi gerektiği benimsetilebilir.

KAYNAKÇA

- Akman, E. ve Argun, Ç. (2010). Yerel Kalkınmanın Bir Aracı Olarak CittàSlow (Yavaş Kentler) Seferihisar Örneği. *Kent ve Toplum* (2), 43-48.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 6.Baskı, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Coşar, Y. (2013). *Yavaş şehir (cittaslow) olgusunun turist davranışları ve yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algısına etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Caffyn, A. (2007). *Slow tourism*. www.tpnw.org (Erişim tarihi: 25.01.2015).
- Doğutürk, G. (2010). *Mimari ve yaşam kalitesi bağlamında yavaş şehir hareketi ve Seferihisar örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Ekincek, S. (2014). *Sakin Şehir (Cittaslow) Yöneticilerinin Sakin Şehir Hareketine Ve Sürdürülebilirliğe Yönelik Değerlendirmeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- Elovich, M. A. (2012). *Becoming Cittaslow A City's Journey To Becoming A Cittaslow Member*, (Yüksek Lisans Tezi), California: The Faculty of California Polytechnic State University, Master of City and Regional Planning,
- Günerhan, S. A., Erdem, Ü., Günerhan, H., *Çevre ve Enerji Açısından Yavaş Şehir Hareketinin Gelişimi*, MMO Dergisi, Eylül, (2010).
- Honore, C. (2008). *Hız Çılgınlığına Başkaldıran Yavaşlık Hareketi: Yavaş*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Knox, P. ve Mayer H. (2006). Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World. *Journal of the Urban Affairs Association*, Greenwich, JAI Press, 321–334.
- Özgenç, Ö. (2012). *İdeal toplum düzeni arayışında kurgulanan kentsel planlamalar, ütopyalar ve yavaş şehir akımı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Özkan, H. C. (2011). *Bir sürdürülebilir kent modeli: Yavaş şehir hareketi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Sugranyes, A ve Mathivet, C. (2010). "Cities For All Proposals and Experiences Towards the Right to the City", Launching the Habitat International Coalition Publication.
- Sezgin, M. ve Ünüvar, Ş. (2011), *Yavaş şehir; sürdürülebilirlik ve şehir pazarlaması ekseninde*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Tozal, Y. E. (2013). Cittaslow: Salyangoza Saklanan Şehirler. *Ayraç Dergisi*, 46.

- Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme*. (Der. ve Çev. Bülent Duru ve Ayten Alkan) 20.Yüzyıl Kenti içinde (ss. 77-107). Ankara: İmge Kitabevi.
- Wolcott, H.F. (1994). *Transforming Qualitative Data Description, Analysis, and Interpretation*. University of Oregon, USA, Emeritus: Sage Publication
- Yurtseven, H. R., Kaya O. ve Harman S. (2010). *Yavaş hareketi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yurtseven, H. R. (2007). *Slow Food ve Gökçeada: Yönetmel Bir Yaklaşım*. 2.Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.